

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/teki-edukacyjn/polskie-podziemie-niepodleglos/lownik-i-biogramy-post/155914,Zubryd-Antoni-Zuch-19181946.html>

05.05.2024, 19:15

Żubryd Antoni „Zuch” (1918-1946)

Kpt. NSZ Antoni Żubryd „Zuch” (1918-1946), ur. 4 IX 1918 r., Sanok, woj. lwowskie. Pochodził z rodziny robotniczej. Przed wojną uzyskał wykształcenie podstawowe. W latach 1933-1936 uczył się w Szkole Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich w Śremie. Następnie służył jako podoficer zawodowy w 40. pp we Lwowie, szkoląc poborowych. W wojnie 1939 r. walczył w obronie Warszawy. Za odwagę został odznaczony Krzyżem Walecznych i awansowany do stopnia sierżanta. Dostał się do niewoli niemieckiej, ale późną jesienią wrócił do Sanoka podzielonego linią demarkacyjną między Niemcami i Sowiecami. Włączył się w tworzenie ogniw konspiracyjnych, ale już w styczniu 1940 r. został ujęty przez NKWD przy przekraczaniu granicy. Zwerbowano go do współpracy z sowieckimi służbami specjalnymi. Po zajęciu Sanoka przez Niemców i odkryciu tego faktu aresztowano członków jego rodziny, a 5 XI 1941 r. jego samego. Osadzono go w więzieniu w Sanoku, później w Tarnowie i Krakowie. Pod koniec 1943 r. powrócił do Sanoka i zaczął się ukrywać. Po wkroczeniu Armii Czerwonej zgłosił się do tworzenia komunistycznego aparatu represji. We wrześniu 1944 r. podjął służbę w PUBP w Sanoku w charakterze oficera śledczego. Niejasna przeszłość okupacyjna skutkowała brakiem zaufania u przełożonych. Wobec aresztowanych rodzimych konspiratorów nie był gorliwym oficerem śledczym. Przekazywał rodzinom grypsy od aresztantów. 8 VI 1945 r. zdezerterował ze służby w UB, uwolniwszy dwóch aresztantów. Nawiązał łączność z dowódcą oddziału NOW-AK. W tydzień później wykonał wyrok podziemia na swoim niedawnym przełożonym, kierowniku PUBP w Sanoku. Ubowcy w charakterze zakładników zatrzymali jego teściową i czteroletniego syna. Już jesienią 1945 r. pod jego dowództwem była większość oddziałów leśnych działających w powiatach Brzozów, Krosno i Sanok. Podporządkował się dowództwu NSZ, a oddział nosił nazwę Samodzielnego Batalionu Operacyjnego NSZ i operował na zasadzie zgrupowania, przy dużej samodzielności poszczególnych kompanii. Zwalczał funkcjonariuszy UB, ich agenturę, oddziały KBW i członków PPR. Chronił miejscową ludność przed atakami UPA. W szczytowym okresie liczebność zgrupowania wynosiła około 150 partyzantów. 23 VI 1946 r. oddział poniósł duże straty. Decydujące było jednak wprowadzenie w jego otoczenie konfidenta UB, który 24 X 1946 r. w Malinówce (pow. Brzozów) zastrzelił „Zucha” i jego żonę Janinę, będącą w ósmym miesiącu ciąży. Miejsce pochówku nieznane.

Opcje strony